

ΚΑΡΛΟΣ
ΡΟΥΙΘ ΘΑΦΟΝ

Ο ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ
ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: EL PRISONERO DEL CIELO

Από τις Εκδόσεις Planeta S.A., Βαρκελώνη 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ο Αιχμάλωτος του Ουρανού**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Carlos Ruiz Zafón

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Κατερίνα Ρούφου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ελένη Γεωργοστάθη

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά, Μερσίνα Λαδοπούλου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ – ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: BLUEPRINT ΕΠΕ

© Shadow Factory S.L., 2011

© Φωτογραφίας εξωφύλλου: Fondo F. Català-Roca/Archivo Fotográfico &
H. Armstrong Roberts/Classic Stock/Corbis

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2012

Πρώτη έκδοση: Νοέμβριος 2012, 10.000 αντίτυπα

ISBN 978-960-496-780-3

*Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά
και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.*

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοίου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μανρομικάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiou Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

ΚΑΡΛΟΣ
ΡΟΥΙΘ ΘΑΦΟΝ

Ο ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ
ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ

*Μετάφραση από τα ισπανικά:
Κατερίνα Ρούφου*

Ανέκαθεν ήξερα πως κάποια μέρα θα επέστρεφα σ' αυτούς τους δρόμους για να διηγηθώ την ιστορία του ανθρώπου που έχασε την ψυχή και το όνομά του στις σκιές εκείνης της Βαρκελώνης της βυθισμένης στον ταραγμένο ύπνο μιας εποχής όπου κυριαρχούσαν η στάχτη και η σιωπή. Είναι σελίδες πύρινες, γραμμένες κάτω από την προστασία της πόλης των καταραμένων, λέξεις αποτυπωμένες στη μνήμη εκείνου που γύρισε από τους νεκρούς με μια υπόσχεση καρφωμένη στην καρδιά και το τίμημα μιας κατάρας. Η αυλαία σηκώνεται, το κοινό σιωπά και, προτού η σκιά που κατοικεί στο πεπρωμένο του κατέβει από τους μηχανισμούς που κινούν τα σκηνικά του θεάτρου, μια ομάδα καλών πνευμάτων μπαίνει στη σκηνή με μια κωμωδία στα χείλη και εκείνη την ευλογημένη αθωότητα του ανθρώπου ο οποίος, πιστεύοντας πως η τρίτη πράξη είναι και η τελευταία, έρχεται να μας διηγηθεί μια χριστουγεννιάτικη ιστορία χωρίς να ξέρει πως, γυρίζοντας την τελευταία σελίδα, το μελάνι της ανάσας του θα τον παρασύρει αργά και αμείλικτα στην καρδιά του σκότους.

ΧΟΥΛΙΑΝ ΚΑΡΑΞ, *Ο Αιχμάλωτος του Ουρανού*
(Éditions de la Lumière, Paris, 1992)

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Μια χριστουγεννιάτικη ιστορία

Βαρκελώνη, Δεκέμβριος 1957

Εκείνη τη χρονιά, στη διάρκεια των Χριστουγέννων, κάθε μέρα ξημέρωνε με παγετό και μολυβένια ατμόσφαιρα. Ένα γαλαζωπό μισοσκοτάδο έβαφε την πόλη και οι διαβάτες προσπερνούσαν με τους γιακάδες σηκωμένους μέχρι τα αυτιά, σχεδιάζοντας με την αχνιστή αναπνοή τους σχήματα μέσα στο κρύο. Λίγοι ήταν αυτοί που τις ημέρες εκείνες κοντοστέκονταν για να χαζέψουν τη βιτρίνα του Σεμπέρε και Υιοί και ακόμα λιγότεροι αυτοί που τολμούσαν να μπουν και να ρωτήσουν για κείνο το χαμένο βιβλίο που τους περίμενε όλη τους τη ζωή και του οποίου η πώληση, αν αφήσουμε κατά μέρος τον ποιητικό οίστρο, θα μπορούσε να συνεισφέρει στη βελτίωση της αμφίβολης οικονομικής κατάστασης του βιβλιοπωλείου.

«Εγώ νομίζω πως σήμερα θα γίνει. Σήμερα θα αλλάξει η τύχη μας», ανήγγειλα με το αίσθημα ευφορίας που χαρίζει ο πρώτος καφές της ημέρας, σκέτη αισιοδοξία σε υγρή μορφή.

Ο πατέρας μου, που από τις οχτώ το πρωί πάλευε με τα λογιστικά βιβλία κάνοντας ταχυδακτυλουργίες με μολύβι και γόμα, σήκωσε το βλέμμα από τον πάγκο και παρα-

τήρησε τους πελάτες που περνούσαν βιαστικά και χάνονταν κατηφορίζοντας το δρόμο.

«Από το στόμα σου και στου Θεού τ' αυτί, Ντανιέλ, γιατί, με αυτό το ρυθμό, αν χάσουμε τη μάχη των Χριστουγέννων, τον Ιανουάριο δε θα έχουμε να πληρώσουμε ούτε το λογαριασμό του ηλεκτρικού. Κάτι πρέπει να κάνουμε».

«Χτες ο Φερμίν είχε μια ιδέα», πρότεινα. «Κατά τη γνώμη του, είναι ένα μεγαλειώδες σχέδιο για να σώσει το βιβλιοπωλείο από την άμεση πτώχευση».

«Ο Θεός να μας φυλάει».

Επανάλαβα κατά λέξη: «Ίσως, αν αναλάμβανα να διακοσμήσω εγώ τη βιτρίνα φορώντας τα εσώρουχά μου, να πειθαμε κανένα θηλυκό διψασμένο για λογοτεχνία κι έντονες συγκινήσεις να μπει να ξοδέψει, γιατί οι ειδικοί λένε πως το μέλλον της λογοτεχνίας εξαρτάται από τις γυναίκες, και, μάρτυς μου ο Θεός, δεν έχει γεννηθεί ακόμη η τσούπρα που θα μπορεί ν' αντισταθεί στην άγρια έλξη αυτού του θεσπέσιου κορμιού», δήλωσα.

Άκουσα πίσω μου το μολύβι του πατέρα μου να πέφτει χάμω και γύρισα.

«Τάδε έφη Φερμίν», πρόσθεσα.

Είχα φανταστεί πως ο πατέρας μου θα χαμογελούσε με τον αστεϊσμό του Φερμίν, αλλά, διαπιστώνοντας πως δε συνερχόταν από τη σιωπή του, τον κοίταξα με την άκρη του ματιού μου. Ο Σεμπέρε ο πρεσβύτερος όχι απλώς δε φαινόταν να διασκεδάζει με αυτό το αστείο, αλλά είχε πάρει επιπλέον ένα ύφος σκεφτικό, λες και το εξέταζε στα σοβαρά.

«Για δεξ λοιπόν, ίσως ο Φερμίν να πέτυχε διάνα», μουρμούρισε.

Τον κοίταξα μην πιστεύοντας στ' αυτιά μου. Ίσως η ξη-

ρασία σε πωλήσεις που μας είχε χτυπήσει τις τελευταίες εβδομάδες να είχε επηρεάσει τελικά την τετράγωνη λογική του γονιού μου.

«Μη μου πεις πως θα του επιτρέψεις να τριγυρνάει με τα σώβρακα στο βιβλιοπωλείο».

«Όχι, δεν πρόκειται γι' αυτό. Είναι για τη βιτρίνα. Τώρα που το 'πες, μου 'δωσες μια ιδέα... Ίσως προλαβαίνουμε ακόμη να σώσουμε τα Χριστούγεννα».

Τον είδα να χάνεται στο πίσω μέρος του μαγαζιού και σε λίγο επέστρεψε εφοδιασμένος με την επίσημη χειμωνιάτικη στολή του: το ίδιο παλτό, κασκόλ και καπέλο με τα οποία τον θυμόμουν από τότε που ήμουν παιδί. Η Μπέα έλεγε πως υποπτευόταν ότι ο πατέρας μου δεν είχε αγοράσει ρούχα από το 1942 και όλες οι ενδείξεις φανέρωναν πως η γυναίκα μου είχε δίκιο. Ενώ έβαζε τα γάντια του, ο πατέρας μου χαμογελούσε αόριστα και στο βλέμμα του διέκρινε κανείς εκείνη τη σχεδόν παιδιάστικη λάμψη που του προξενούσαν μόνο τα μεγάλα εγχειρήματα.

«Σε αφήνω για λίγο», ανήγγειλε. «Βγαίνω για μια δουλειά».

«Μπορώ να ρωτήσω πού πηγαίνεις;»

Ο πατέρας μου μου έκλεισε το μάτι.

«Είναι έκπληξη. Θα δεις».

Τον ακολούθησα μέχρι την πόρτα και τον είδα να φεύγει με κατεύθυνση την Πουέρτα ντελ Άνχελ με βήμα σταθερό, μία ακόμα φιγούρα στην γκριζωπή παλίρροια των πεζών που διέσχιζε άλλον ένα μακρύ, σταχτή χειμώνα, όλο σκιές.

Επωφελούμενος από το γεγονός πως είχα μείνει μόνος, αποφάσισα να ανοίξω το ραδιόφωνο και να απολαύσω λίγη μουσική τακτοποιώντας ταυτόχρονα σύμφωνα με το γούστο μου τις συλλογές των βιβλίων στα ράφια. Ο πατέρας μου πίστευε πως το να παίζει το ραδιόφωνο στο βιβλιοπωλείο όταν υπήρχαν πελάτες δεν ήταν σωστό, κι αν το άνοιγα όταν βρισκόταν εκεί ο Φερμίν, εκείνος άρχιζε να ψέλνει θρησκευτικά τροπάρια χρησιμοποιώντας οποιαδήποτε μελωδία –ή, ακόμα χειρότερα, να λικνίζεται σε αυτό που εκείνος αποκαλούσε «αισθησιακούς ρυθμούς της Καραϊβικής»– και σε ελάχιστο χρόνο να κάνει τα νεύρα μου συμπαράλια. Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις πρακτικές δυσκολίες, είχα φτάσει στο συμπέρασμα πως έπρεπε να περιορίσω την απόλαυσή μου από τα ραδιοκύματα σε εκείνες τις σπάνιες στιγμές που, εκτός από μένα και μερικές δεκάδες χιλιάδες βιβλία, δεν υπήρχε κανείς άλλος στο μαγαζί.

Το Ράδιο Βαρκελώνη μετέδιδε εκείνο το πρωί μια λαθραία ηχογράφιση ενός συλλέκτη, από το περίφημο κοντσέρτο που είχαν δώσει ο τρομπετίστας Λούις Άρμστρονγκ και η μπάντα του στο ξενοδοχείο Ουίνδσορ Παλάς στη λεωφόρο Ντιαγκονάλ, τρία Χριστούγεννα πίσω.

Στα διαφημιστικά διαλείμματα ο εκφωνητής πάσχιζε να χαρακτηρίσει εκείνο τον ήχο ως τζαζ και προειδοποιούσε πως μερικές από τις χυδαίες συγκοπές μπορεί να μην ήταν κατάλληλες προς κατανάλωση από τον εθνικό ακροατή, που είχε γαλουχηθεί με τα λαϊκά τραγούδια, τα μπολερό και τη νέα τάση γε γε που κυριαρχούσε στα ραδιοκύματα εκείνη τη στιγμή.

Ο Φερμίν συνήθιζε να λέει πως, αν ο δον Ισαάκ Αλμπένιθ* είχε γεννηθεί νέγρος, η τζαζ θα είχε εφευρεθεί στο Καμπροντόν, όπως και τα συσκευασμένα μπισκότα, και πως, μαζί με εκείνα τα μυτερά σουτιέν που φορούσε η λατρεμένη του Κιμ Νόβακ σε μερικές από τις ταινίες που βλέπαμε στον κινηματογράφο Φέμινα σε πρωινές προβολές, αυτός ο ήχος ήταν ένα από τα σπάνια επιτεύγματα της ανθρωπότητας τον εικοστό αιώνα που διανύαμε. Δε θα του έφερνα αντίρρηση. Πέρασα το υπόλοιπο πρωινό ανάμεσα στη μαγεία αυτής της μουσικής και στο άρωμα των βιβλίων, απολαμβάνοντας την ηρεμία και την ευχαρίστηση που φέρνει η απλή, ευσυνείδητη εργασία.

Ο Φερμίν είχε πάρει άδεια το πρωί ώστε, σύμφωνα με τα λεγόμενά του, να φέρει εις πέρας τις προετοιμασίες του γάμου του με την Μπερνάρντα, που είχε προγραμματιστεί για τις αρχές Φεβρουαρίου. Την πρώτη φορά που είχε θίξει το ζήτημα, μόλις δύο εβδομάδες πριν, όλοι τού είχαμε πει πως βιαζόταν και πως με τη βιασύνη δε φτάνει κανείς πουθενά. Ο πατέρας μου προσπάθησε να τον πείσει να αναβάλει τη διαδικασία τουλάχιστον για δυο-τρεις

* Isaac Albéniz (1860-1909): Ισπανός πιανίστας και συνθέτης. (Σ.τ.Μ.)

μήνες, με το επιχείρημα πως οι γάμοι γίνονταν καλοκαίρι, με καλό καιρό, αλλά ο Φερμίν είχε επιμείνει να κρατήσει την ημερομηνία, υποστηρίζοντας πως εκείνος, είδος ανθρώπου συνηθισμένου στο σκληρό, ξηρό κλίμα των λόφων της Εστρεμαδούρα, ιδρώνε ανυπόφορα όταν ερχόταν το μεσογειακό καλοκαίρι, που κατά τη γνώμη του ήταν ημιτροπικό, και το θεωρούσε ανεπίτρεπτο να γιορτάσει τους γάμους του με τεράστιους λεκέδες κάτω από τις μασχάλες του.

Είχα αρχίσει να σκέφτομαι πως κάτι παράξενο συνέβαινε ώστε ο Φερμίν Ρομέρο ντε Τόρες, πρότυπο της αντίστασης των πολιτών κατά της Αγίας Μητέρας Εκκλησίας, των τραπεζών και των χρηστών ηθών εκείνης της Ισπανίας της θείας λειτουργίας και των Επικαίρων* της δεκαετίας του '50, να επιδεικνύει τέτοια βιασύνη για να περάσει τη θηλιά στο λαιμό του. Ο ζήλος του υπέρ του γάμου τον είχε οδηγήσει στο απίστευτο σημείο να πιάσει φιλίες με τον καινούργιο ιερέα της εκκλησίας της Σάντα Άνα, το δον Χάκομπο, έναν παπά από το Μπούργκος με χαλαρή ιδεολογία και τρόπους συνταξιούχου μποξέρ, στον οποίο είχε κολλήσει την υπερβολική αγάπη του για το ντόμινο. Ο Φερμίν αναμετρίοταν μαζί του σε ιστορικές παρτίδες στο μπαρ Αλμιράλ τις Κυριακές μετά τη λειτουργία, και ο ιερέας γελούσε καλόκαρδα όταν ο φίλος μου τον ρωτούσε, πίνοντας το ένα ποτήρι μετά το άλλο το αρωματικό κρασί του Μοντσεράτ, αν μπορούσε να επιβεβαιώσει το γεγονός

* No Do (Noticiarios y Documentales): Τα ελεγχόμενα από το καθεστώς κινηματογραφικά επίκαιρα που προβάλλονταν στην Ισπανία επί Φράνκο. (Σ.τ.Μ.)

πως οι καλόγριες είχαν μπούτια, κι αν ναι, αν σου άνοιγαν τόσο την όρεξη και σου προξενούσαν λαχτάρα για δάγκωμα, όπως υποπτευόταν αυτός από τα εφηβικά του χρόνια.

«Στο τέλος θα καταφέρετε να σας αφορίσουν», του απαντούσε ο πατέρας μου. «Τις καλόγριες ούτε τις κοιτάνε ούτε τις αγγίζουν».

«Μα ο σεβασμιότατος είναι πιο άτακτος κι από μένα», διαμαρτυρόταν ο Φερμίν. «Αν δεν ήταν η στολή...»

Είχα φέρει στο νου αυτή τη συζήτηση και σιγοτραγουδούσα στο ρυθμό της τρομπέτας του μαέστρου Άρμστρονγκ, όταν άκουσα το καμπανάκι πάνω από την πόρτα να κουδουνίζει και σήκωσα το βλέμμα περιμένοντας να δω τον πατέρα μου να επιστρέφει ήδη από τη μυστική αποστολή του ή τον Φερμίν έτοιμο να αναλάβει την απογευματινή βάρδια.

«Καλημέρα», ήρθε μια φωνή βαριά και σπασμένη από το κατώφλι της πόρτας.

Καθώς είχε το φως του δρόμου από πίσω, η σιλουέτα του θύμιζε κορμό τσακισμένο από τον άνεμο. Ο επισκέπτης φορούσε ένα σκούρο παλιομοδίτικο κοστούμι και συνιστούσε μια απαίσια φιγούρα στηριγμένη σε ένα μπαστούνι. Έκανε ένα βήμα μπροστά, κουτσαίνοντας εμφανώς. Το φως που άφηνε η μικρή λαμπίτσα πάνω στον πάγκο αποκάλυψε ένα πρόσωπο ρυτιδιασμένο από το χρόνο. Ο επισκέπτης με περιεργάστηκε μερικά λεπτά, ζυγίζοντάς με χωρίς να βιάζεται. Η ματιά του είχε κάτι από αρπακτικό πτηνό, υπομονετική και υπολογιστική.

«Είστε ο κύριος Σεμπέρε;»

«Εγώ είμαι ο Ντανιέλ. Ο κύριος Σεμπέρε είναι ο πατέρας μου, αλλά δε βρίσκεται αυτή τη στιγμή εδώ. Μπορώ να σας βοηθήσω σε κάτι;»

Ο επισκέπτης αγνόησε την ερώτησή μου κι άρχισε να τριγυρίζει στο βιβλιοπωλείο εξερευνώντας το σπιθαμή προς σπιθαμή, με ένα ενδιαφέρον που άγγιζε την επιθετικότητα. Η κουτσαμάρα που τον ταλαιπωρούσε σε έκανε να σκεφτείς πως τα τραύματα που κρύβονταν κάτω από αυτά τα ρούχα δεν ήταν καθόλου επιπόλαια.

«Ενθυμήματα από τον πόλεμο», είπε ο ξένος, σαν να είχε διαβάσει τη σκέψη μου.

Τον ακολούθησα με το βλέμμα καθώς επιθεωρούσε το βιβλιοπωλείο, σαν να ήξερα πού επρόκειτο να αράξει. Ακριβώς όπως το είχα υποθέσει, ο ξένος στάθηκε μπροστά στη βιτρίνα από έβενο και κρύσταλλο, βασικό κειμήλιο του αρχικού βιβλιοπωλείου, που είχε πάρει σάρκα και οστά γύρω στο 1888, όταν ο προ-προπάππος Σεμπέρε, νέος τότε, άρτι αφιχθείς από τις περιπέτειές του στη γη της Καραϊβικής, είχε δανειστεί χρήματα για να αποκτήσει ένα παλιό μαγαζί που πουλούσε γάντια και να το μετατρέψει σε βιβλιοπωλείο. Εκείνη η βιτρίνα, που είχε τιμητική θέση στο μαγαζί, ήταν το μέρος όπου παραδοσιακά φυλούσαμε τα πιο πολύτιμα αντίτυπα.

Ο επισκέπτης πλησίασε τόσο κοντά που η αναπνοή του αποτυπώθηκε πάνω στο κρύσταλλο. Έβγαλε ένα ζευγάρι γυαλιά, τα φόρεσε κι άρχισε να μελετάει το περιεχόμενο της βιτρίνας. Η στάση του μου θύμισε κουνάβι που περιεργάζεται τα φρέσκα αυγά στο κοτέτσι.

«Ωραίο κομμάτι», μουρμούρισε. «Πρέπει να τα 'χει τα λεφτά του».

«Είναι οικογενειακή αντίκα. Έχει κυρίως συναισθηματική αξία», απάντησα, ενοχλημένος από τις εκτιμήσεις και αξιολογήσεις αυτού του παράξενου πελάτη, που έμοιαζε να αποτιμά με το βλέμμα μέχρι και τον αέρα που αναπνέαμε.

Σε λίγο έβγαλε τα γυαλιά του και μίλησε με αργό τόνο.

«Έχω ακούσει πως δουλεύει μαζί σας ένας κύριος εγνωσμένης ευφύιας».

Καθώς δεν απάντησα αμέσως, γύρισε και μου έστειλε ένα από αυτά τα βλέμματα που προσθέτουν χρόνια στον αποδέκτη τους.

«Όπως βλέπετε, είμαι μόνος. Αν μου έλεγε ο κύριος ποιον τίτλο βιβλίου επιθυμεί, με μεγάλη χαρά θα τον αναζητούσα».

Ο ξένος μόρφασε ένα αντιπαθητικό χαμόγελο κι έγνεψε καταφατικά.

«Βλέπω πως έχετε ένα αντίτυπο του *Κόμη του Μόντε Κρίστο* σ' αυτή τη βιτρίνα».

Δεν ήταν ο πρώτος πελάτης που πρόσεχε αυτό το κομμάτι. Τον φόρτωσα με το επίσημο λογύδριο που είχαμε για αυτές τις περιπτώσεις.

«Ο κύριος έχει πολύ καλό μάτι. Πρόκειται για μία θαυμάσια έκδοση, αριθμημένη, με εικονογράφηση του Άρθουρ Ράκαμ, και προέρχεται από την προσωπική βιβλιοθήκη ενός μεγάλου συλλέκτη της Μαδρίτης. Είναι μοναδικό κομμάτι, καταλογογραφημένο».

Ο επισκέπτης άκουσε αδιάφορος, επικεντρώνοντας την προσοχή του στα ράφια από έβενο, δείχνοντας ξεκάθαρα πως τα λόγια μου του προξενούσαν πλήξη.

«Εμένα όλα τα βιβλία μου φαίνονται ίδια, αλλά μου αρέσει το γαλάζιο χρώμα αυτού του εξώφυλλου», απάντησε με υποτιμητικό ύφος. «Θα το πάρω».

Σε άλλη περίπτωση θα είχα πηδήξει από τη χαρά μου να προωθήσω αυτό που πιθανόν να ήταν το πιο ακριβό βιβλίο σε ολόκληρο το μαγαζί, αλλά η ιδέα πως η συγκεκριμένη έκδοση θα κατέληγε στα χέρια αυτού του τύπου μού έφερνε ανακατωσούρα. Κάτι μού έλεγε πως, αν αυτός ο τόμος εγκατέλειπε το βιβλιοπωλείο, κανείς και ποτέ δε θα διάβαζε ούτε την πρώτη παράγραφο.

«Είναι πολύ ακριβή έκδοση. Αν το επιθυμεί ο κύριος, μπορώ να του δείξω άλλες εκδόσεις του ίδιου έργου σε άψογη κατάσταση και σε πιο προσιτές τιμές».

Οι άνθρωποι με μικρή ψυχή προσπαθούν πάντα να μειώσουν τους άλλους, και ο ξένος, που διαισθανόμουν πως θα μπορούσε να κρύψει τη δική του στο κεφαλάκι μιας καρφίτσας, μου έριξε, επιστρατεύοντας κάθε δυνατή προσπάθεια, το πιο υποτιμητικό του βλέμμα.

«Και που έχουν επίσης γαλάζιο εξώφυλλο», πρόσθεσα. Αγνόησε το θράσος της ειρωνείας μου.

«Όχι, ευχαριστώ. Αυτό θέλω. Η τιμή δε με ενδιαφέρει».

Κατένευσα απρόθυμα και κατευθύνθηκα στη βιτρίνα. Έβγαλα το κλειδί και άνοιξα την πόρτα με το κρύσταλλο. Ένιωθα το βλέμμα του ξένου καρφωμένο στην πλάτη μου.

«Όλα τα καλά πράγματα είναι πάντα κλειδωμένα», μουρμούρισε μέσα απ' τα δόντια του.

Έπιασα το βιβλίο κι αναστέναξα.

«Είναι συλλέκτης ο κύριος;»

«Θα μπορούσα να σας πω πως ναι. Αλλά όχι βιβλίων».

Γύρισα προς το μέρος του με το βιβλίο στο χέρι.

«Και τι είδους συλλογή κάνει ο κύριος;»

Και πάλι ο ξένος αγνόησε την ερώτησή μου και άπλωσε το χέρι για να του δώσω το βιβλίο. Συγκράτησα την παρόρμησή μου να το βάλω πίσω στη βιτρίνα και να πετάξω το κλειδί. Ο πατέρας μου δε θα μου το συγχωρούσε αν εμπόδιζα μια τέτοια πώληση σε τέτοιους καιρούς.

«Η τιμή είναι τριάντα πέντε πεσέτες», ανήγγειλα προτού του δώσω το βιβλίο, με την ελπίδα πως το νούμερο θα τον έκανε να αλλάξει γνώμη.

Το δέχτηκε χωρίς να πεταρίσει βλέφαρο κι έβγαλε ένα χαρτονόμισμα των εκατό από την τσέπη εκείνου του κοστουμιού, που δεν πρέπει να άξιζε ούτε ένα τάλιρο. Αναρωτήθηκα μήπως ήταν πλαστό.

«Φοβάμαι πως δεν έχω ρέστα από ένα τόσο μεγάλο χαρτονόμισμα, κύριε».

Θα του είχα ζητήσει να περιμένει ένα λεπτό ενώ θα έτρεχα στην κοντινότερη τράπεζα να χαλάσω το χαρτονόμισμα και επιπλέον να βεβαιωθώ πως ήταν αυθεντικό, αλλά δεν ήθελα να τον αφήσω μόνο στο βιβλιοπωλείο.

«Μη στενοχωριέστε. Είναι γνήσιο. Ξέρετε πώς μπορείτε να σιγουρευτείτε;»

Ο ξένος σήκωσε το χαρτονόμισμα κόντρα στο φως.

«Παρατηρήστε το υδατογράφημα. Κι αυτές τις γραμμές. Την υφή...»

«Ο κύριος είναι ειδικός στις παραχαράξεις;»

«Όλα είναι παραχαραγμένα σ' αυτό τον κόσμο, νεαρέ. Όλα εκτός από το χρήμα».

Μου έβαλε το χαρτονόμισμα στην παλάμη και την έκλεισε δίνοντάς μου ελαφρά χτυπηματάκια στη ράχη του χεριού.

«Τα ρέστα τα αφήνω για την επόμενη επίσκεψή μου», είπε.

«Είναι πολλά χρήματα, κύριε. Εξήντα πέντε πεσέτες...»

«Ψιλά».

«Σε κάθε περίπτωση, θα σας δώσω μια απόδειξη».

«Σας έχω εμπιστοσύνη».

Ο ξένος περιεργάστηκε το βιβλίο με ύφος αδιάφορο.

«Πρόκειται για δώρο. Θα σας ζητήσω να το παραδώσετε εσείς προσωπικά».

Για μια στιγμή δίστασα.

«Κατ' αρχάς, εμείς δεν αναλαμβάνουμε την παράδοση, αλλά σ' αυτή την περίπτωση με μεγάλη μας χαρά θα το φροντίσουμε αυτοπροσώπως, χωρίς επιβάρυνση. Μπορώ

να σας ρωτήσω αν πρόκειται για εδώ στη Βαρκελώνη ή...;»

«Είναι για εδώ», είπε.

Το ψυχρό του βλέμμα πρόδιδε χρόνια οργής και κακεντρέχειας.

«Θα επιθυμούσατε να γράψετε κάποια αφιέρωση ή ένα προσωπικό σημείωμα προτού το τυλίξω;»

Ο επισκέπτης άνοιξε το εξώφυλλο με δυσκολία. Αντιλήφθηκα τότε πως το αριστερό του χέρι ήταν ψεύτικο, ένα κομμάτι βαμμένης πορσελάνης. Έβγαλε ένα στιλό και σημείωσε μερικές λέξεις. Μου επέστρεψε το βιβλίο κι έκανε μεταβολή. Τον παρακολουθούσα καθώς πήγαινε κουτσαίνοντας προς την πόρτα.

«Θα είχατε την καλοσύνη να μου υποδείξετε το όνομα και τη διεύθυνση όπου επιθυμείτε να το παραδώσουμε;» ρώτησα.

«Είναι όλα εκεί», είπε, χωρίς να γυρίσει να κοιτάξει πίσω.

Άνοιξα το βιβλίο και γύρεψα τη σελίδα με την αφιέρωση που ο ξένος είχε βάλει με το ίδιο του το χέρι:

Για τον Φερμίνθομέρο ντε Τόρες, που επέστρεψε
από τους νεκρούς και κρατάει το κλειδί του μέλλοντος.

13

Άκουσα τότε το καμπανάκι της εισόδου και όταν κοίταξα ο ξένος είχε φύγει.

Έτρεξα προς την πόρτα και βγήκα στο δρόμο. Ο επισκέπτης απομακρυνόταν κουτσαίνοντας, χαμένος ανάμεσα στις σιλουέτες που διέσχιζαν το πέπλο της γαλάζιας ομί-

χλης που σάρωνε την οδό Σάντα Άνα. Έκανα να τον φωνάξω, αλλά δάγκωσα τη γλώσσα μου. Το πιο εύκολο θα ήταν να τον αφήσω να φύγει χωρίς δεύτερη κουβέντα, αλλά το ένστικτό μου, η παραδοσιακή απεισκευσία μου και η έλλειψη κοινής λογικής πήραν το πάνω χέρι.

Κρέμασα την πινακίδα «Κλειστό» και κλείδωσα την πόρτα, αποφασισμένος να ακολουθήσω τον ξένο ανάμεσα στο πλήθος. Ήξερα πως αν ο πατέρας μου γύριζε και –για μια φορά που με είχε αφήσει μόνο εν μέσω αυτής της ξηρασίας των πωλήσεων– ανακάλυπτε πως είχα εγκαταλείψει τη θέση μου, θα με κατσάδιαζε για τα καλά, αλλά κάποια δικαιολογία θα σκαρφιζόμουν καθ’ οδόν. Προτιμούσα να έρθω αντιμέτωπος με τον ήπιο χαρακτήρα του γεννήτορά μου, παρά να καταπιώ την ανησυχία που είχε αφήσει μέσα μου εκείνος ο απαίσιος τύπος και να μη μάθω μετά βεβαιότητας ποια ήταν η φύση των δοσοληψιών που είχε με τον Φερμίν.

Ένας επαγγελματίας βιβλιοπώλης έχει λίγες ευκαιρίες να μάθει στην πράξη τη λεπτή τέχνη της παρακολούθησης ενός υπόπτου χωρίς να γίνει αντιληπτός. Με εξαίρεση την περίπτωση που ένα μεγάλο μέρος των πελατών του ανήκει στην κατηγορία των κακοπληρωτών, το μεγαλύτερο μέρος αυτών των ευκαιριών το προσφέρει ο κατάλογος των αστυνομικών αφηγημάτων και των μυθιστορημάτων της δεκάρας που βρίσκονται στα ράφια του. Το ράσο δεν κάνει τον παπά, αλλά το έγκλημα, ή η εικασία περί της ύπαρξής του, κάνει τον ντετέκτιβ, ιδίως τον ερασιτέχνη.

Ενώ ακολουθούσα τον ξένο με κατεύθυνση τη Ράμπλα, φρεσκαρίζα στο μυαλό μου τις βασικές ιδέες, αφήνοντας πρώτα απ' όλα καμιά πενηνταριά μέτρα ανάμεσά μας, κρυμμένος πίσω από κάποιον πιο σωματώδη από μένα και προνοώντας πάντα για μια γρήγορη κρυψώνα σε μια είσοδο ή σε ένα μαγαζί, για την περίπτωση που το αντικείμενο της παρακολούθησής μου σταματούσε κι έριχνε το βλέμμα πίσω απροειδοποίητα. Όταν έφτασε στη Ράμπλα, ο ξένος πέρασε στην κεντρική λωρίδα και κατευθύνθηκε προς το λιμάνι. Ο δρόμος αυτός ήταν διακοσμημένος κατά μήκος με τα παραδοσιακά χριστουγεννιάτικα στολίδια, και πολλά εμπορικά καταστήματα είχαν ντύσει τις βιτρίνες τους με φωτάκια, αστεράκια και αγγέλους που διαλαλούσαν μια σίγουρη –αφού το έλεγε και το ραδιόφωνο– ευημερία.

Εκείνα τα χρόνια τα Χριστούγεννα διατηρούσαν ακόμη κάποια ατμόσφαιρα μαγείας και μυστηρίου. Το χειμωνιάτικο φως που θύμιζε σκόνη, το βλέμμα και η λαχτάρα των ανθρώπων που ζούσαν μέσα σε σκιές και σε σιωπές έδιναν σε εκείνο το σκηνικό ένα ελαφρύ άρωμα αλήθειας, στο οποίο τουλάχιστον τα παιδιά και αυτοί που είχαν μάθει να λησμονούν μπορούσαν ακόμη να πιστέψουν.

Ίσως γι' αυτό μου έδωσε την εντύπωση πως ήταν ακόμα πιο εμφανές ότι δεν υπήρχε σε όλη αυτή τη χίμαιρα πρόσωπο λιγότερο χριστουγεννιάτικο και εκτός τόπου από τον ξένο, το αντικείμενο των ερευνών μου. Προχωρούσε αργά αργά, κουτσαίνοντας, και συχνά σταματούσε σε κάποιον από τους πάγκους με τα πουλιά ή τα λουλούδια για να θαυμάσει μικρούς παπαγάλους ή τριαντάφυλλα, λες και δεν τα είχε ξαναδεί. Μια-δυο φορές πλησίασε τα περίπτερα με τα περιοδικά και τις εφημερίδες που ήταν

διάσπαρτα στη Ράμπλα και κοντοστάθηκε για να ρίξει μια ματιά στα εξώφυλλα των εφημερίδων και των περιοδικών και να στροβιλίσει την περιστρεφόμενη βάση με τις καρτ ποστάλ. Θα 'λεγε κανείς πως δεν είχε ξαναβρεθεί εκεί και πως φερόταν όπως ένα παιδί ή ένας τουρίστας που έκανε βόλτα στη Ράμπλα για πρώτη φορά, αν και τα παιδιά και οι τουρίστες έχουν συνήθως αυτό το ύφος της πρόσκαιρης αθωότητας του ανθρώπου ο οποίος δεν ξέρει πού πατάει και πού βρίσκεται, ενώ εκείνος ο τύπος δε θα ανέδιδε αθωότητα ακόμα κι αν τον είχε ευλογήσει ο μικρός Ιησούς, μπροστά από το ομοίωμα του οποίου διέσχισε το δρόμο, στο ύψος της Εκκλησίας της Μπελέν.

Κοντοστάθηκε τότε, προφανώς σαγηνευμένος από έναν παπαγάλο με ροζ φτέρωμα, που τον λοξοκοίταζε μέσα από ένα κλουβί σε έναν από τους πάγκους με τα ζώα στην αρχή της οδού Πουερταφερίσα. Ο ξένος πλησίασε το κλουβί, όπως είχε κάνει και με τη βιτρίνα του βιβλιοπωλείου, κι άρχισε να μουρμουρίζει κάποια λόγια στον παπαγάλο. Το πτηνό, ένα είδος με μεγάλο κεφάλι και άνοιγμα φτερών ευνουχισμένου αρσενικού με πλούσιο φτέρωμα, επέζησε από τη δηλητηριώδη αναπνοή του ξένου και αφοσιώθηκε με αποφασιστικότητα, συγκέντρωση και φανερό ενδιαφέρον σ' αυτά που του απήγγελλε ο επισκέπτης. Αν υπήρχε αμφιβολία, ο παπαγάλος κουνούσε πάνω-κάτω το κεφάλι και, εμφανώς ερεθισμένος, τέντωνε ένα λοφίο από ροζ φτεράκια.

Έπειτα από μερικά λεπτά, ο ξένος, ευχαριστημένος από αυτή την ανταλλαγή απόψεων με το πτηνό, συνέχισε το δρόμο του. Δεν είχαν περάσει ούτε τριάντα δευτερόλεπτα, όταν, περνώντας μπροστά από τον πάγκο με τα πουλιά,

διαπίστωσα πως είχε δημιουργηθεί μια μικρή αναταραχή και πως ο υπάλληλος, αμήχανος, έσπευδε να σκεπάσει το κλουβί του παπαγάλου με μια υφασμάτινη κουκούλα, γιατί το πουλί είχε αρχίσει να επαναλαμβάνει με άψογη εκφορά του λόγου το στιχάκι *Φράνκο, γουρούνι, δε σου σηκώνεται το τσουτσούνι*, το οποίο δεν είχα καμία αμφιβολία πού το είχε μάθει. Τουλάχιστον ο ξένος έδειχνε να έχει κάποια αίσθηση του χιούμορ, καθώς και πολύ επικίνδυνες απόψεις, κάτι που την εποχή εκείνη ήταν τόσο σπάνιο όσο και οι μίνι φούστες.

Έχοντας αφαιρεθεί από το συμβάν, σκέφτηκα πως τον είχα χάσει από μπροστά μου, αλλά σύντομα ξεχώρισα την κουκουλωμένη σιλουέτα του μπροστά στη βιτρίνα του κοσμηματοπωλείου Μπαγκές. Προχώρησα με προφύλαξη μέχρι να φτάσω σε ένα από τα μικρά περίπτερα των γραφιάδων που πλαισίωναν την είσοδο στο Παλάθιο ντε λα Βιρέινα και τον παρατήρησα προσεκτικά. Τα μάτια του έλαμπαν σαν ρουμπίνια και το θέαμα του χρυσού και των πολύτιμων λίθων πίσω από το αλεξίσφαιρο κρύσταλλο έμοιαζε να του έχει ξυπνήσει μια λαγνεία που ούτε μια σειρά από χορεύτριες της Λα Κριόγια στα χρόνια της δόξας τους θα μπορούσαν να του αποσπάσουν.

«Μια ερωτική επιστολή, μια αίτηση, μια παράκληση προς την εξοχότητα της επιλογής σας, ένα αυθόρμητο *Είμαστε καλά προς το παρόν* για τους συγγενείς στο χωριό, νεαρέ;»

Ο γραφιάς του περιπτέρου που είχα υιοθετήσει για κρυφώνα είχε σκύψει έξω από την καμπίνα του σαν εξομολόγος παπάς και με κοιτούσε με μεγάλη διάθεση να μου προσφέρει τις υπηρεσίες του. Η πινακίδα πάνω από το παραθυράκι έγραφε:

Οσβάλντο Νταρίο ντε Μορτένσεν,
λόγιος και διανοητής.
Δεχόμαστε παραγγελίες για ερωτικές επιστολές,
αναφορές, διαθήκες, ποιήματα, λοιδορίες,
συγχαρητήρια, παρακλήσεις, αγγελτήρια θανάτων,
ύμνους, πτυχιακές εργασίες, ικεσίες, αιτήσεις
και εκθέσεις σε όλα τα σπιλ και τα μέτρα.
Δέκα λεπτά η φράση (οι ομοιοκαταληξίες έξτρα).
Ειδικές τιμές για χήρες,
αναπήρους και ανηλίκους.

«Τι θα λέγατε, νεαρέ; Μια ερωτική επιστολή απ' αυτές που κάνουν τις κοπελιές στην ηλικία που το αξίζουν να μουσκεύουν τα μισοφόρια τους με τις απόρροιες της αγάπης; Ειδική τιμή επειδή είστε εσείς».

Του έδειξα τη βέρα μου. Ο γραφιάς Οσβάλντο σήκωσε τους ώμους του ατάραχος.

«Μοντέρνοι καιροί», επιχειρηματολόγησε. «Αν ξέρατε πόσοι παντρεμένοι και παντρεμένες περνάν από δω...»

Ξαναδιάβασα την ταμπέλα, που ηχούσε κάπως γνώριμα, χωρίς να μπορώ να εντοπίσω το γιατί.

«Το όνομά σας μου λέει κάτι...»

«Πέρασα και καλύτερα χρόνια. Ίσως από τότε».

«Είναι το πραγματικό σας;»

«Nom de plume*. Ένας καλλιτέχνης χρειάζεται ένα όνο-

* Λογοτεχνικό ψευδώνυμο (γαλλικά στο κείμενο). (Σ.τ.Μ.)

μα ανάλογα με τις περιστάσεις. Στο πιστοποιητικό γεννήσεώς μου αναφέρει Χενάρο Ρεμπόγιο, αλλά, με τέτοιο όνομα, ποιος θα μου εμπιστευτεί τη σύνταξη των ερωτικών του επιστολών... Τι απαντάτε στην προσφορά της ημέρας; Να βάλουμε μπρος μια επιστολή πάθους και λαχτάρας;»

«Κάποια άλλη φορά».

Ο γραφιάς κούνησε το κεφάλι απογοητευμένος. Ακούθησε το βλέμμα μου και ζάρωσε το μέτωπο παραξενεμένος.

«Παρατηρείτε τον κουτσό, έτσι δεν είναι;» είπε αδιάφορα.

«Τον γνωρίζετε;» ρώτησα.

«Εδώ και μία εβδομάδα τον βλέπω να περνάει από δω κάθε μέρα, να σταματάει εκεί απέναντι, μπροστά στη βιτρίνα του κοσμηματοπωλείου, και να κοιτάζει σαν βλαμένος, λες και, αντί για δαχτυλίδια και κολιέ, εκθέτουν τα οπίσθια της Όμορφης Ντορίτα*», εξήγησε.

«Του έχετε μιλήσει καμιά φορά;»

«Ένας συνάδελφος του καθαρόγραψε ένα γράμμα προημερών του λείπουν δάχτυλα, βλέπετε...»

«Ποιος ήταν;» ρώτησα.

Ο γραφιάς με κοίταξε διστάζοντας μήπως και χάσει έναν πιθανό πελάτη αν απαντούσε.

«Ο Λουισίτο. Αυτός που βρίσκεται εκεί απέναντι, δίπλα στο μαγαζί Το Σπίτι του Μπετόβεν, με τις παρτιτούρες, αυτός που μοιάζει με ιεροσπουδαστή».

* Bella Dorita: Ξακουστή Ισπανίδα τραγουδίστρια και ψυχαγωγός με πολύχρονη καλλιτεχνική καριέρα στη Βαρκελώνη. Το πραγματικό της όνομα ήταν Μαρία Γιάνεθ (1901-2001). (Σ.τ.Μ.)

Του έδωσα λίγα χρήματα με τις ευχαριστίες μου, αλλά αρνήθηκε να τα πάρει.

«Εγώ κερδίζω τη ζωή μου με το στιλογράφο μου, όχι με το πουλί μου. Από τέτοιους έχουμε πήξει σ' αυτή την αυλή. Αν κάποια μέρα χρειαστείτε κάτι που να έχει σχέση με γραμματική, εδώ θα με βρείτε».

Μου έδωσε μια κάρτα που αναπαρήγε την επιγραφή στην ταμπέλα του.

«Δευτέρα με Σάββατο, οχτώ με οχτώ», διευκρίνισε. «Οσβάλντο, στρατιώτης του λόγου, στη διάθεση τη δική σας και της επιστολικής σας αποστολής».

Τη φύλαξα και τον ευχαρίστησα για τη βοήθειά του.

«Το πουλάκι σας είναι έτοιμο να πετάξει», προειδοποίησε.

Γύρισα και είδα πως ο ξένος είχε πάρει πάλι δρόμο. Έσπευσα πίσω του και τον ακολούθησα καθώς κατέβαινε τη Ράμπλα μέχρι την είσοδο της αγοράς της Μποκερία, όπου κοντοστάθηκε για να χαζέψει το θέαμα με τους πάγκους και τον κόσμο που μπαινόβγαινε φορτώνοντας ή ξεφορτώνοντας άφθονα κρέατα. Τον είδα να κατευθύνεται κουτσαίνοντας μέχρι το μπαρ Πινότσο και να σκαρφαλώνει σε ένα από τα σκαμνιά με δυσκολία αλλά κι ενθουσιασμό. Για μισή ώρα ο ξένος προσπαθούσε να αποτελειώσει τις νοστιμιές που του σέρβιρε ο βενιαμίν της επιχείρησης, Χουανίτο, αλλά μου φάνηκε πως η υγεία του δεν του άφηνε πολλά περιθώρια και πως έτρωγε περισσότερο με τα μάτια, λες και, παραγγέλνοντας μεζέδες και πιατάκια τα οποία μόλις που μπορούσε να δοκιμάσει, θυμόταν άλλες, καλύτερες εποχές. Ο ουρανίσκος δε γεύεται, απλώς θυμάται. Στο τέλος, υποκύπτοντας στη γαστρονομική του αποχή και αντικαθιστώντας την απόλαυση με αυτή του να

παρακολουθεί τους άλλους να γεύονται και να ξερογλείφονται, ο ξένος πλήρωσε το λογαριασμό και συνέχισε την περιπλάνησή του μέχρι την αρχή της οδού Οσπιτάλ, όπου, από συμπτώσεις της ανεπανάληπτης γεωμετρίας της Βαρκελώνης, συνέκλιναν ένα από τα μεγαλύτερα θέατρα όπερας της Γηραιάς Ευρώπης κι ένα από τα πιο παλιά και φημισμένα μπορντέλα του βορείου ημισφαιρίου.

Βαρκελώνη 1957. Ο Ντανιέλ είναι μόνος του στο μαγαζί όταν μπαίνει ένας μυστηριώδης άντρας που κουτσαίνει. Εντοπίζει ένα πολύτιμο βιβλίο που φυλάσσεται σε βιτρίνα, μια μοναδική εικονογραφημένη έκδοση του *Κόμη του Μόντε Κρίστο*. Παρά το γεγονός ότι ο ξένος δε φαίνεται να ενδιαφέρεται για βιβλία, θέλει να αγοράσει αυτή την ακριβή έκδοση. Και, προς μεγάλη έκπληξη του Ντανιέλ, γράφει πάνω στο βιβλίο τις λέξεις: «Για τον Φερμίν Ρομέρο ντε Τόρες, που επέστρεψε από τους νεκρούς και κρατάει το κλειδί του μέλλοντος». Έτσι ζητυλιγεται μια ιστορία προδοσίας που σηματοδοτεί την επιστροφή ενός θανάσιμου εχθρού.

Το τρίτο βιβλίο στον κύκλο των μυθιστορημάτων, που ξεκίνησε με τη ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΑΝΕΜΟΥ και ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ, μεταφέρει και πάλι τον αναγνώστη στον κόσμο του Κοιμητηρίου των Λησμονημένων Βιβλίων και στο μυστηριώδες βιβλιοπωλείο Σεμπέρε & Υιοί.

Η τριλογία ΤΟ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ κυκλοφορεί σε περισσότερες από 50 χώρες και έχει πουλήσει 23 εκατομμύρια αντίτυπα παγκοσμίως.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
ΤΑΤΟΙΟΥ 121, 144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
www.psichogios.gr • e-mail: info@psychogios.gr

ISBN 978-960-496-780-3

9 789604 967803

ΚΩΔ. ΜΗΧ. ΣΗΜ. 11524

ΕΣΕΙΣ ΚΙ ΕΜΕΙΣ ΠΑΝΤΑ Σ' ΕΠΑΦΗ